

حوزه علمیه خراسان

جلد دوم - مدارس علمیه خراسان جنوبی

www.ketab.ir

محمود پسندیده

پسندیده، محمود، ۱۳۴۴ -
 حوزه علمیه خراسان / محمود پسندیده - مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۸۵.
 ISBN 978-600-06-0204-8 (شابک دوره)
 ۳ ج. مصور.
 ISBN 978-600-06-0203-1 (شابک ج ۲)
 فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
 کتابنامه.
 مندرجات ج ۱: مدارس علمیه مشهد - ج ۲: مدارس علمیه خراسان جنوبی.
 ۱. حوزه‌های علمیه - ایران - مشهد. ۲. حوزه‌های علمیه - ایران - خراسان جنوبی. الف. بنیاد
 پژوهشهای اسلامی. ج. عنوان.
 ۹ ح ۵ پ / ۴۸ / BP۷
 ۲۹۷ / ۰۷۱۰۵۵۸۲۲
 ۸۳ - ۴۹۳۸ م
 کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

بنیاد پژوهشهای اسلامی
 خراسان جنوبی

حوزه علمیه خراسان

جلد دوم: مدارس علمیه خراسان جنوبی

محمود پسندیده

ویراسته محمد طاهر چهارجوی

چاپ اول: ۱۳۹۶ / ۱۰۰۰ نسخه، وزیری / قیمت ۱۰۰۰۰۰ ریال
 چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی
 بنیاد پژوهشهای اسلامی، مشهد: صندوق پستی ۹۱۷۳۵-۳۶۶

مراکز توزیع:

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامی: ۳۲۲۳۰۸۰۳
 فروشگاه‌های کتاب بنیاد پژوهشهای اسلامی، مشهد: ۳۲۲۳۳۹۲۳، قم: ۳۲۲۳۳۰۲۹

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

درآمد	۹
کلیت	۱۳
موقعیت جغرافیایی و تقسیم‌های کشوری استان خراسان جنوبی	۱۳
پیشینه تاریخی خراسان جنوبی	۱۴
پیشینه تاریخی حوزه علمیه خراسان جنوبی	۱۶
حوزه علمیه شهرستان بیرجند	۱۹
موقعیت جغرافیایی شهرستان بیرجند	۱۹
پیشینه تاریخی بیرجند	۲۰
پیشینه حوزه علمیه بیرجند	۲۳
مدرسه علمیه معصومیه	۲۷
موقعیت مکانی	۲۷
پیشینه تاریخی	۲۷
ویژگی‌های بنا	۲۹
مدرسه علمیه آیت‌الله محمد حسین آیتی	۳۲
موقعیت مکانی	۳۲
پیشینه تاریخی	۳۲
مشخصات بنا	۳۳
مدرسه رضویه بیرجند	۳۵
موقعیت مکانی	۳۵
پیشینه	۳۵
ویژگی‌های بنا	۳۶

۴ □ حوزه علمیہ خراسان (جلد دوم)

- F1..... مدرسه امام حسن مجتبیٰ علیه السلام بیرجند
- F1..... موقعیت مکانی
- F1..... پیشینه
- F1..... ویژگی های بنا
- F3..... حوزه علمیہ شهرستان قاینات
- F3..... موقعیت جغرافیایی شهرستان قاینات
- F4..... پیشینه قاینات
- F7..... پیشینه حوزه علمیہ شهرستان قاینات
- 50..... مدرسه علمیہ حفریه
- 50..... موقعیت
- 50..... پیشینه
- 52..... ویژگی های بنا
- 55..... حوزه علمیہ شهر خضری دشت ییلاق
- 55..... موقعیت جغرافیایی شهر خضری
- 56..... پیشینه شهر خضری دشت بیاض
- 59..... مدرسه امام محمدباقر علیه السلام خضری
- 59..... موقعیت مکانی
- 59..... پیشینه
- 59..... ویژگی های بنا
- 65..... حوزه علمیہ آراین شهر
- 65..... موقعیت جغرافیایی آراین شهر
- 66..... پیشینه
- 67..... مدرسه ولی عصر (عج) آراین شهر
- 67..... موقعیت مکانی
- 67..... پیشینه
- 68..... ویژگی های بنا
- 68..... برنامه های آموزشی و تربیتی
- 70..... حوزه علمیہ شهرستان زیرکوه

۷۰.....	موقعیت جغرافیایی شهرستان زیرکوه.....
۷۲.....	حوزه علمیة حاجی آباد.....
۷۲.....	موقعیت جغرافیایی حاجی آباد.....
۷۳.....	پیشینه تاریخی حاجی آباد.....
۷۵.....	مدرسه ثامن الائمه حاجی آباد.....
۷۵.....	موقعیت مکانی.....
۷۵.....	پیشینه.....
۷۶.....	ویژگی های بنا.....
۸۰.....	حوزه علمیة شهرستان.....
۸۰.....	موقعیت جغرافیایی شهرزهان.....
۸۱.....	پیشینه شهرزهان.....
۸۵.....	پیشینه حوزه علمیة زهان.....
۸۷.....	مدرسه علمیة جعفریه زهان.....
۸۷.....	موقعیت مکانی.....
۸۷.....	پیشینه.....
۸۸.....	ویژگی های بنا.....
۹۳.....	حوزه علمیة شهرستان فردوس.....
۹۳.....	موقعیت جغرافیایی فردوس.....
۹۵.....	پیشینه شهر فردوس.....
۹۹.....	پیشینه حوزه علمیة تون.....
۱۰۲.....	مدرسه علمیة حبیبیه.....
۱۰۳.....	موقعیت مکانی.....
۱۰۳.....	پیشینه.....
۱۰۳.....	ویژگی های بنا.....
۱۰۵.....	مدرسه علمیة شیخ.....
۱۰۵.....	موقعیت.....
۱۰۵.....	پیشینه.....
۱۰۵.....	ویژگی های معماری.....

۱۰۸	مدرسه علمیّه
۱۰۸	موقعیت
۱۰۸	پیشینه
۱۰۸	ویژگی های بنا
۱۱۰	مدرسه علمیّه شیخ مجتبی قزوینی
۱۱۰	موقعیت مکانی
۱۱۰	پیشینه
۱۱۲	ویژگی های بنا
۱۱۷	حوزه علمیّه شهرستان طبس
۱۱۷	موقعیت جغرافیایی
۱۱۹	پیشینه طبس
۱۲۰	پیشینه حوزه علمیّه طبس
۱۲۳	مدرسه علمیّه تاریخی دو منار
۱۲۳	موقعیت
۱۲۳	پیشینه
۱۲۴	ویژگی های بنا
۱۲۹	مدرسه حسینیه خان
۱۲۹	موقعیت
۱۲۹	پیشینه
۱۳۰	ویژگی های بنا
۱۳۵	مدرسه امام صادق علیه السلام طبس
۱۳۵	موقعیت مکانی
۱۳۵	پیشینه
۱۳۶	ویژگی های بنا
۱۴۱	حوزه علمیّه شهرستان نهبندان
۱۴۱	موقعیت جغرافیایی نهبندان
۱۴۲	پیشینه
۱۴۷	مدرسه امام جعفر صادق علیه السلام نهبندان

۱۴۷	موقعیت مکانی.....
۱۴۷	پیشینه.....
۱۴۷	ویژگی های بنا.....
۱۵۱	حوزه علمی شهرستان درمیان.....
۱۵۱	موقعیت جغرافیایی درمیان.....
۱۵۲	پیشینه.....
۱۵۴	موقعیت جغرافیایی اسدیه.....
۱۵۵	پیشینه.....
۱۵۸	مدرسه باقرالعلوم.....
۱۵۸	موقعیت مکانی.....
۱۵۸	پیشینه.....
۱۵۸	ویژگی های بنا.....
۱۶۱	حوزه علمی قهستان (درخش).....
۱۶۱	موقعیت جغرافیایی قهستان (درخش).....
۱۶۲	پیشینه تاریخی قهستان (درخش).....
۱۶۵	مدرسه علمی امام جعفر صادق علیه السلام درخش.....
۱۶۵	موقعیت مکانی.....
۱۶۵	پیشینه مدرسه.....
۱۶۸	ویژگی های بنا.....
۱۷۶	حوزه علمی سریشه.....
۱۷۶	موقعیت جغرافیایی سریشه.....
۱۷۸	پیشینه.....
۱۸۰	مدرسه دآوری سریشه.....
۱۸۰	موقعیت مکانی.....
۱۸۰	پیشینه.....
۱۸۱	ویژگی های بنا.....
۱۸۵	حوزه علمی خوسف.....
۱۸۵	موقعیت جغرافیایی شهر خوسف.....

۱۸۶.....	پیشینه
۱۸۸.....	مدرسه ابن حسام خوسف (مدرسه علمیة امام خمینی)
۱۸۸.....	موقعیت
۱۸۸.....	پیشینه
۱۸۹.....	ویژگی های بنا
۱۹۱.....	حوزه علمیة شهرسرایان
۱۹۱.....	موقعیت جغرافیایی سرایان
۱۹۲.....	پیشینه سرایان
۱۹۴.....	حوزه علمیة جعفری سراین
۱۹۴.....	موقعیت مکانی
۱۹۴.....	پیشینه
۱۹۵.....	ویژگی های بنا
۲۰۰.....	حوزه علمیة شهرستان بشرویه
۲۰۰.....	موقعیت جغرافیایی بشرویه
۲۰۱.....	پیشینه
۲۰۴.....	مدرسه ملا عبدالله تونی
۲۰۴.....	موقعیت
۲۰۴.....	پیشینه
۲۰۵.....	ویژگی های بنا
۲۰۸.....	فهرست منابع
۲۱۲.....	پایگاه های اطلاع رسانی
۲۱۳.....	تصاویر

درآمد

از دیرباز - رزۀ ارزشمند و کهن سال خراسان جنوبی که روزگاری قهستان نامیده می‌شد، از اعتبار و اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است و طی قرن‌های متمادی عالمان و عارفان و اندیشمندان - بی‌شماری قد و گران‌مایه را پرورش داده است. به گواه تاریخ پیشینه مدارس علمیه در بیرجند، فرس، قاین، زهان و طبس به قرن‌های نخستین اسلامی باز می‌گردد، حتی برخی از تاریخ‌نگاران بر این دارند که مدرسه‌های علمیه در این منطقه قبل از مدرسه‌های نظامیه وجود داشته است و همپای آن‌ها فعالیت‌های گسترده علمی داشته‌اند. مدرسه دومنار در طبس، متعلق به دوره سلجوقیان است و مدرسه‌های جعفریه در قاین و زهان و مدرسه حبیبیه فرس به در دوره صفویه بنا شده‌اند نشانگر جایگاه علمی و فرهنگی این منطقه است.

گرچه این حوزه علمیه نیز همچون دیگر حوزه‌های علمیه فرازونشیب‌های فراوانی داشته است، به گونه‌ای که گاه دچار قهر طبیعت شده و گاه از خشم دژخیمان مزدور همچون دوران سیاه حکومت پهلوی به شدت آسیب دیده است، اما عالمان و اندیشمندان این حوزه، میراث گذشتگان صالح را با تحمل مشقت و رنج‌های فراوان

به نسل حاضر رسانده‌اند. باشد که تلاش‌های مجاهدگونه آنان را در پاسداری از علوم و معارف اسلامی قدر شناسیم. بدیهی است پس از پیروزی انقلاب اسلامی، حوزه خراسان جنوبی شتاب و پیشرفت فزاینده‌ای در زمینه احداث مدرسه‌های جدید و پرورش طلاب و دانش‌پژوهان داشته است که نوید افق‌های روشن این حوزه گران قدر را می‌دهد. با وجود این تاکنون بررسی و پژوهشی جامع در این باره انجام نگرفته است. بر این اساس طبع مطالعه تاریخ مدارس خراسان در سال ۱۳۷۴ به تصویب هیئت مدیره محترم بنیاد پژوهش‌های اسلامی رسید. سپس از همان سال، مراحل ابتدایی طرح آغاز شد که در نهایت غلد نخست که مدرسه‌های علمی شهر مشهد است، در سال ۱۳۸۵ منتشر گردید. در مرحله دوم در سال ۱۳۹۲ عملیات میدانی طرح مدرسه‌های علمی خراسان جنوبی در سال ۱۴۰۱ و ۲۵ مدرسه علمی آغاز و به رغم گستردگی پژوهش‌ها از لحاظ جغرافیایی، نگارش آن در سال ۱۳۹۴ به پایان رسید. نگارنده امید دارد به زودی جلد سوم نیز که درباره‌های خراسان رضوی است، در راستای این مجموعه تألیف گردد.

در این نوشتار با هدف شناخت و بررسی حوزه علمی خراسان جنوبی، سعی شده ضمن بزرگداشت یاد و نام عالمان و بزرگان این حوزه پرمایه و عظیم‌الشان، به تاریخ حوزه‌های شهرهای این منطقه به صورت اجمالی بر اساس پیشینه تاریخی و اهمیت حوزه‌های آن‌ها پردازیم.

بر خود واجب می‌دانم از بذل عنایت مدیرعامل محترم بنیاد پژوهش‌های اسلامی حجت‌الاسلام والمسلمین استاد شریعتی تبار سپاسگزاری کنم. همچنین

لازم می‌دانم از همه مدیران و مسئولان محترم حوزه‌های علمیه خراسان جنوبی به ویژه از مدیران محترم مدرسه‌های علمیه که مرا در به انجام رساندن این طرح یاری کردند، تشکر کنم. همچنین از سرکار خانم دکتر نسرين احمدیان شالچی که ناظر علمی طرح بوده و راهنمایی‌های ارزنده‌ای ارائه دادند، کمال امتنان را دارم.

محمود پسندیده

www.ketab.ir